

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет (інститут) Психології та соціології
Кафедра загальної і соціальної психології та соціології

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни

Соціальна антропологія і соціологія повсякденності
підготовки Магістрів
спеціальності 054 Соціологія
освітньо-професійної програми Соціологія.

Соціальна антропологія
і соціологія повсякденності

Силабус навчальної дисципліни
для денної форми навчання

Силабус навчальної дисципліни «Соціальна антропологія і соціологія повсякденності» підготовки магістрів, галузі знань 05 Соціально-поведінкові науки, спеціальності 054 Соціологія, за освітньою програмою Соціологія.

Розробник: ЄмельяноваЮліяПавлівна, професор кафедри загальної і соціальної психології та соціології, доктор філософських наук, доцент

**Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри
Загальної і соціальної психології та соціології**

Протокол №1 від 15 вересня 2020р.

Завідувач кафедри: _____Лазорко О.В.

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<u>Денна</u> форма навчання	05 Соціально-поведінкові науки	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>120/4</u>	054 Соціологія	Рік навчання <u>1</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>	Соціологія Магістр	Семестр <u>1</u> -ий
		Лекції <u>20</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>16</u> год.
		Самостійна робота <u>71</u> год.
		Консультації <u>13</u> год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача

ППП Ємельянова Юлія Павлівна

Науковий ступінь доктор філософських наук

Вчене звання доцент

Посада професор кафедри загальної і соціальної психології та соціології

Контактна інформація: мобільний телефон +380506209303; електронна адреса emelianovasev@gmail.com

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щоп'ятниці з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 111. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

Курс спрямовано на формування сучасного наукового розуміння майбутнім спеціалістом-соціологом «світу людини» у широкому розумінні сенсу поняття. Під час опанування змісту цього курсу має повстати системне знання як місця людини у її повсякденних соціальних і культурних практиках, так і у контексті її планетарно-космічної місії. Теоретичне «повернення людини» у сучасну науку, яке продовжується вже кілька десятиліть років, стає чинником поглиблення антропологічних досліджень у «традиційних» гуманітарних науках і філософії, а також у багатьох соціальних, природничих, інформаційних, когнітивних та інших наукових дисциплінах.

Практичним результатом «антропологічного повороту» в сучасній науці стає новий принцип формування університетських програм підготовки спеціалістів у різних галузях, завдяки чому людина повстає не лише як своєрідний «результат» еволюції природи, але й як творець своєї соціально-культурної реальності.

2. Пререквізити

Вивчення матеріалів курсу базується на програмах дисциплін загального та професійного циклів підготовки попередніх років навчання: Філософія; Загальна соціологічна теорія; Соціологія поколінь; Психологія особистості; Соціологія релігії та релігійних процесів; Етносоціологія; Культурологія.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є сприяння у підготовці студента-магістра до професійної діяльності у антропній соціальній реальності сучасного суспільства зі всіма її вимірами, умовою якої є людина. Для цього необхідно:

- засвоєння теоретичного матеріалу для отримання необхідних знань з проблематики життя людини у його повсякденному вимірі;
- забезпечення розуміння і глибокого засвоєння специфіки антропо-соціального осягнення дійсності;
- формування професійної світоглядної та методологічної культури майбутніх спеціалістів з соціології;
- спрямування отриманих знань на рефлексію і саморефлексію відносно місії людини на планеті, її місця у системі соціальних відносин на локальному рівні, у створенні повсякденних міжлюдських стосунків.

Результатом опанування змісту навчальної дисципліни «Соціальна антропологія і соціологія повсякденності» студенти мають набути **знання**:

- основних понять, загальноприйнятих концепцій та теорій щодо пояснення ключових проблем і закономірностей організації життя людини як соціально-культурної істоти;
- основних закономірностей функціонування соціально-антропологічної сфери існування людини;
- основних протиріч у сучасному науковому поясненні психо-культурних моделей програмування соціальної поведінки людини;

- важливих наукових здобутків у питанні збереження людського середовища як специфічної екологічної сфери планети;
- щодо феномену складності людської поведінки і людської діяльності як передумови створення сфери антропо-соціального повсякденного життя людини;

уміння:

- раціонально використовувати отримані під час вивчення навчальної дисципліни наукові знання;
- вміти аналізувати закономірності організації життя людини як соціально-культурної істоти на локальному і регіональному рівні;
- вміти діагностувати порушення основних закономірностей функціонування соціально-антропологічної сфери існування людини;
- вміти обґрунтовувати власну точку зору щодо заходів збереження антропо-соціального середовища людини як специфічної екологічної сфери планети;
- вміти застосовувати науково обґрунтований комплекс засобів задля вирішення питань збереження оптимального антропо-соціального середовища життя людини;
- вміти організувати якісні соціологічні дослідження існуючих параметрів функціонування локальної та регіональної спільноти з позиції антропо-соціальних сучасних соціологічних знань.

4. Результати навчання (Компетентності)

Формування компетентності студентів в галузі соціальної антропології та соціології повсякденності;

Основним результатом навчання є знання та розуміння предметної області соціальної антропології і соціології повсякденності та здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі соціології, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного та конкретного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії, зокрема співпраця з метою досягнення професійного результату.

ЗК10. Усвідомлення проблематики рівних можливостей у суспільстві, зокрема її гендерних, расових, територіально-поселенських і вікових аспектів.

ЗК11. Усвідомлення культурного розмаїття суспільств і викликів взаємодії у міжкультурному контексті.

Фахові компетентності:

ФК1. Здатність застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для інтерпретації соціальних явищ і процесів;

ФК2. Здатність виявляти закономірності взаємодії індивідів, соціальних груп, спільнот та суспільства.

ФК3. Усвідомлення соціальної обумовленості особистості та життєвого шляху особи, а також ролі особи в життєдіяльності соціальних організацій, спільнот і суспільств.

ФК12. Здатність виявляти соціокультурні особливості, соціальні відмінності та нерівності, причини їхнього виникнення та наслідки для суспільного життя.

ФК13. Здатність забезпечити соціальну діагностику і експертизу актуальних суспільно-політичних, економічних і культурних подій, процесів та явищ.

ФК15. Вміння використовувати новітні методи збору, обробки та аналізу соціологічної інформації у дослідженні соціальної реальності.

ФК19. Здатність конструювати моделі соціально-політичних, соціально-економічних, науково-освітніх та соціокультурних процесів.

5. Структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни представлена у вигляді таблиці.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ ичні	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1.						
Соціальна антропологія і соціологія повсякденності: зміст, структура, основна проблематика						
Тема 1.Об'єкт і предмет соціальної антропології і соціології повсякденності.	13	2	2	8	1	ДС/5
Тема 2.Антропогенез: сучасні уявлення щодо процесу змін «людини розумної».	15	2	2	10	1	ДС/5
Тема 3.Соціокультурний процес як внутрішнє протиріччя організації життя людини.	16	4	2	10	2	ІРС/5
Тема 4. Повсякденна культура як локальна культура.	14	2	2	8	2	РМГ/5
Разом за модулем 1	58	10	8	36	6	20
Змістовий модуль 2.						
Соціологія повсякденності: методологія та методи дослідження						
Тема 5.Повсякденність як суб'єктивна реальність полі	15	2	2	10	1	РК/5

міждисциплінарних досліджень.						
Тема 6. Феномени і процеси повсякденної реальності	14	2	2	8	2	РК/5
Тема 7. Якісні методи дослідження повсякденності.	14	2	2	8	2	РМГ/5
Тема 8. Фокус-група, відкрита групова дискусія, дослідження випадку як дієві технології дослідження повсякденності.	17	4	2	9	2	РМГ/5
Разом за модулем 2	62	10	16	35	7	20
Видипідсумковихробіт						Бал
Модульна контрольна робота (МКР1+МКР2)						30+30=60
Всього годин/ Балів	120	20	16	71	13	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання

- 1) Соціальна антропологія як наука і навчальна дисципліна.
- 2) Психологія повсякденності як новий вимір життя людини.
- 3) Антропогенез як міждисциплінарна проблема.
- 4) Соціальна антропологія, культурна антропологія: спільне і специфічне.
- 5) «Людина етнічна» і «людина розумна»: специфіка процесу організації повсякденного життя.
- 6) Сучасна наука о ролі людського тіла (практики тілесності) в організації і функціонуванні людських спільнот.
- 7) Сутність соціокультурного процесу.
- 8) Соціокультурна методологія у вивченні феноменів людського життя.
- 9) Локальна культура як етнічна культура.
- 10) Функції повсякденного соціокультурного процесу .
- 11) Сутність поняття культури в соціокультурному підході.
- 12) Якісні методи дослідження антропосоціальної реальності: їх сутність і можливості.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента

Вимоги викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність студента під час практичних занять;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- виконання модульних контрольних завдань;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки)

на консультаціях;

Неприпустимо:

- пропускати заняття без поважних причин;
- запізнюватися на заняття;
- користуватися мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);
- порушувати дисципліну;
- списувати або використовувати результати роботи іншої людини без вказання джерела, звідки вони були взяті.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів): 5 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни. 3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні помилки. 1 бал – завдання виконане частково, допущені значні помилки. 0 балів – завдання не виконане. Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього практичного заняття в межах окремого залікового модуля. Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з трьох питань. Відповіді на поставленні питання слухачі вповинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміння використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів): 30-20 балів – вільно володіє обсягом матеріалу, вільно висловлює власні думки, повністю і якісно розкрив всі питання виявляючи особисту позицію щодо до них, вільно використовує міжпредметні зв'язки. 12-19 балів – вільно висловлює власні думки, але недостатньо обґрунтування відповіді, допущені незначні помилки; 5-11 балів – не повністю з допущенням помилок розкрив всі питання; 1-4 бали – розкрив тільки перше питання; 0 балів – відповідь відсутня.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Кодексу професійної етики соціолога Соціологічної асоціації України (САУ) <https://sociology.od.ua/kodeks-profesijnoi-etiki-sociologa/>.
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректним текстовим записом позиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, програма Kahoot).

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

V. Підсумковий контроль

На залік виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Форма проведення іспиту – залік.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Об'єкт і предмет соціальної антропології.
2. Сучасна проблематика наукової дисципліни «Соціальна антропологія»: нові уявлення світу людини.
3. Теоретико-методологічні засади аналізу антропогенезу у сучасній науці.
4. Концепції антропосоціогенезу і сутності людини.
5. Антропосоціогенез, соціокультурогенез, етногенез: сутність понять.
6. Особливості спостереження і аналізу соціально-антропологічної реальності.
7. Методи опису, порівняння, класифікації, експерименту в соціально-антропологічному знанні.
8. Теорія еволюціонізму в сучасній соціальній антропології.
9. Школа Е.Дюркгейма, вчення М.Мосса у дослідженні антропосоціальної реальності.
10. Фрейдизм в сучасних дослідженнях людини. Табуація і тотемізм.
11. Функціональний напрямок у дослідженні повсякденних соціальних і культурних практик. Б.Маліновський.
12. Основні принципи функціоналізму. Теорія потреб, дуальна організація та міфологія.
13. Концепція і польові дослідження К. Леві-Стросса.
14. Школа Ф.Боаса. Дослідження А.Кребера, Р.Бенедикт, М.Мід.
15. Теорія Л.Уайта і нова версія еволюціонізму.
16. Символічна антропологія К.Гірца.
17. Етнометодологія Г.Гарфінкеля, її сучасні можливості.
18. Теорія Дж.Мида.
19. Сучасні концепції антропо-соціо-культурогенезу. Соціальна і культурна реальність етнічного життя.
20. Соціальна і культурна реальність етносу і суспільства.
21. Основні характеристики, феномени і процеси повсякденності.
22. Соціальна динаміка. Соціальна диференціація та інтеграція.

23. Соціалізація: основні етапи процесу, його значення.
24. Інкультурація: основні етапи процесу, його значення.
25. Функції локального культурного середовища у процесі становлення особистості.
26. Множинність соціальних ролей як фактор соціалізації і інкультурації.
27. Ігрова поведінка людини на різних етапах антропо-соціогенезу.
28. Повсякденні поведінкові конфлікти і суперечки як елемент антропної соціальності.
29. Статеві ролі в соціальній поведінці і культурі різних народів.
30. Структура локальної (етнічної) культури: поняття «ядра» культури і її «захисного поясу».
31. Поняття субкультури: типи і функції субкультур.
32. Методи спостереження і дослідження в соціальній антропології.
33. Метод інтерв'ю в соціальній антропології.
34. Аналіз текстів в соціальній антропології.
35. Характеристика візуального антропологічного дослідження.
36. Функції дослідження у фокус-групі у соціології повсякденності.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всівидинавчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література

Обов'язкова література

1. Барнард А. Соціальна антропологія: дослідження соціальної життя людей. М. : Академія, 2011. – 322 с.
2. Бергер П. Соціальне конструювання реальності. Трактат по соціології знання / Бергер П., Лукман Т. – М.: «Медіум», 1995. – 303 с.
3. Борисова О.В. Соціальна антропологія: навчальний посібник. – К. : Кондор-Видавництво, 2016. – 224 с.
4. Гайдеггер М. Будувати, проживати, мислити // Т.Возняк. Тексти та переклади. – Харків., 1998.- С. 313-331.
5. Гайдеггер М. Буття у околі речей. // Т.Возняк. Тексти та переклади. – Харків., 1998.- С. 332-344.
6. Головка Б. Філософська антропологія / Б. Головка. – К.: Віпол, 1997. – 188 с.
7. Кон І.С. Жизненный путь как предмет междисциплинарного исследования // Человек в системе наук.- М., 1989.- С. 471-482.
8. Социокультурная антропология: история, теория и методология: Энциклопедический словарь / под ред. Ю. М. Резника. – М.: Академический Проект; Киров: Константа, 2012. – 1000 с.
9. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості та детермінанти його побудови // Мистецтво життя творчості особистості. У 2-х част. Част. 1.- К., 1997. – С. 206-227.
10. Ярская-Смирнова Е. Социальная антропология. Ростов/на Дону: Феникс, 2004. – 411 с.

Додаткова література

1. Бажуков В. Социальная и культурная антропология. Учебник и практикум для академического бакалавриата. М.: ЮРАЙТ, 2016. – 357 с.
2. Газнюк Л.М. Філософські етюдії екзистенціально-соматичного буття. Монографія. – К.: ПАРАПАН, 2008. – 368 с.
3. Емельянова Ю.П. Этнос в социокультурной реальности. [монография] /Ю.П. Емельянова. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2012. – 456 с.
4. Иванов В.И. «Жизненный мир» личности // «Філософська думка», №1.- 1982.-С.15-17.
5. Іванченко М.Н. Диво світ прадавніх слов'ян.-Київ, 1991.

Інтернет-ресурси:

1. Відділ соціальної антропології Інституту народознавства НАН України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://social-anthropology.org.ua/>.

2. Журнал соціології і соціальної антропології [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.jourssa.ru/>.